

LIXEIRA LEMBRANZA DA INVESTIGACIÓN AGRARIA EN GALICIA*

Xosé Uxío REY FERNÁNDEZ
INIA

Recapitúlase sobre as institucións de investigación agraria en Galicia, do plan do CRIDA de 1973 e da unificación no INIA, que elabora os programas de investigación para a agricultura húmida, representando un gran esforzo humano e de medios. Pero dende 1977 o número de titulados superiores adicados á investigación agrícola no INIA decrece ata hoxe; recórrese á figura do becario, non coma investigador en formación mais coma un recurso humano barato e pouco prezado, vencellado ós programas de forma pouco estable, e sempre moi lonxe do propósito da previsión de necesidades feita en 1973 -172 investigadores, fronte ós que existen só 45-. En canto se deteriora a investigación propia, a Administración da Xunta encarga traballos de investigación a "consultings" privados, externalizando a investigación e a elaboración de programas que mesmo existían no INIA. Conclúese coa necesidade de recupera-las grandes potencialidades da investigación agraria pública mediante un plan de investigación axeitado.

1. Introducción.

A investigación agraria en Galicia feita dende os departamentos específicos da administración, foi sempre considerada como marxinal por periférica. Historicamente, dende a mítica Granxa da Deputación Provincial da Coruña, ata o seu herdeiro actual, o Centro de Investigacións Agrarias de Mabegondo, quen celebrou o centenario da súa fundación no 1989, veuse facendo investigación nos eidos da patoloxía vexetal, na anterga estación fitopatolóxica de Galicia; produción de cereais e gramíneas, na antiga granxa e no centro do noroeste; produción gandeira, co Plan Coruña; produción forestal, no IFIE de Pontevedra; así como moitas outras experiencias colaterais máis: avicultura, porcicultura, maquinaria agrícola, divulgación... Todo elo ata o 1973, no que se redacta un Plan Xeral do Centro Rexional de Investigación e Desenvolvemento Agrario da División Primeira, división que inclúe a Galicia e o Norte, a Cornisa Cantábrica. Este Plan trataba de recoller esforzos estatais e internacionais para desenvolver unha investigación axeitada que fose o motor do desenvolvemento da agricultura nas zonas húmidas, fundamentalmente Galicia, por estar ubicada en A Coruña a cabeceira da citada División Primeira.

Naqueles anos o Estado Español considerou oportuno concentra-las dispersas investigacións agraria, veterinaria e forestal nun só organismo. Despareceron o Insti-

* Recibida o 12 de Febreiro de 1992.

tuto de Investigacións Agronómicas, o Patronato de Bioloxía Animal e o Instituto Forestal de Investigacións e Experiencias, para se transformaren no Instituto Nacional de Investigacións Agrarias, organismo autónomo dependente do Ministerio de Agricultura. Elixíase a fórmula de Organismo Autónomo para contar con maior axilidade administrativa na hora de concertar acordos económicos e científicos. Esta concentración supuxo para Galicia a aparición dun centro de investigación único, puidéndose considerar que é a partir destes feitos cando se inicia unha planificación dunha investigación agraria para Galicia, aprobándose un plan de investigación en zonas húmidas co patrocinio do Banco Mundial, que tratará de desenvolver-la produción lactea e cárnica, e que comezará coa expropiación das terras necesarias para facer unha gran finca experimental. O Plan non quedou só nas fincas: Formou investigadores, construiu edificios administrativos, laboratorios e agropecuarios, e iniciou os programas, subprogramas e proxectos de investigación: Producción de leite en base a pastos, produción de carne en base a pastos, sanidade animal, calidade do leite e da carne, variedades de pratenses, melloramento do millo, protección de cultivos, estudos de masas forestales, frondosas galegas, prevención de incendios... Despois de 19 anos do inicio de aquel plan, cunha transferencia de administración polo medio, sen que se elaborase aínda outro alternativo, ¿Podemos enxuzar se en Galicia se deron as condicións obxectivas para dispoñer dunha investigación agraria eficaz, utilizable pola administración e o administrado, ou pola contra todo aquel gran esforzo de ideas e diñeiro (un crédito co Banco Mundial que aínda non se rematou de pagar), ficou no máis desesperado dos esquencementos, devolvendo á investigación agraria galega ó feito marxinal e periférico de primeiros do século?

2. Recursos na investigación.

A investigación, en Xeral, debe contar con dous recursos básicos para a súa realización: Un recurso de medios humanos, e un recurso de medios económicos, e necesariamente por esta orde, xa que sen recursos económicos pódense demoras nas conclusións, ó paralizárense en parte as actividades, tardar máis tempo en dalas a coñecer... pero sen recursos humanos non acadaremos ningún tipo de investigación. Cando se aprobou o Proxecto do Banco Mundial para o Desenvolvemento da Investigación Agraria en España, e do mesmo xeito, en Galicia, chegaron ó noso país un fato de expertos membros dunha organización, “consulting” do Banco Mundial: o IRI (Investigation Research Institute). Chegaron e tomaron como meta o “encarrear-la parada investigación agraria”. Deberíase, coa súa axuda, traxer liñas e plans. Guiar na formación dos novos investigadores, fiscalizar que as obras, transformacións agrarias nas fincas, e formación de laboratorios, facíanse adecuadamente. Estes expertos, anglosaxónicos todos eles, baseaban toda a súa tarefa nunha premisa que lle espetaban claramente a todo aquel que lles interrogaba sobre a súa misión en Galicia: “é mellor aprender a pescar ca regala-lo pescado que se ten que comer”. En certa maneira non estaban trabucados, xa que a primeira fase da creación dunha in-

fraestructura de investigación é, sen dúbida algunha, a formación de investigadores, pero en Galicia xa se viña facendo investigación agraria, xa se viña formando investigadores, e, o mais importante, investigación ó xeito galego.

Así pois os recursos humanos convértense nunha clave para a implantación do Plan de Xullo de 1973. Este Plan expoñía a situación agraria e establecía a súa problemática, fixándose como horizonte tope 1980, dando nacemento ós programas prioritarios de Producción Animal, Pastos e Forraxes e Producción Forestal. A actual estrutura do Centro Galego De Tecnoloxía Agraria, nos seus servicios e seccións, segue esta formulación, engadindo nestes últimos anos a Enoloxía.

Debidamente xustificadas, e derivados destes programas, os subprogramas convértense nas liñas de traballo da investigación agraria galega, que do seu previsto horizonte de 1980, traspasaran compridamente a liña temporal dos 90: Producción de leite, Producción de carne, Reproducción, Manexo, Sanidade Animal, Calidade do Leite, Calidade da carne, Pradeiras Semeadas, Pastos e pradeiras naturais, Cultivos anuais, Protección vexetal, Conservación de Forraxes, Economía e socioloxía agrarias, e estudos do medio ecolóxico, edáfico, climático e biótico. Catorce liñas de traballo que, cos lixeiros maquillaxes lóxicos polo transcórrecer do tempo, fican na actualidade.

Para este Plan o Centro Rexional de Investigación e Desenvolvemento Agrario contaba con cinco departamentos, un deles radicado en Pontevedra, e o resto na Coruña, cun total de 72 persoas: 20 titulados superiores, 12 titulados de grao medio, 28 auxiliares técnicos e 11 administrativos. Trinta e dous titulados superiores e de grao medio que xa viñan facendo investigación, polo que non se partía de cero, tal como os do “consulting” IRI parecían pensar.

Vexamos pois como se xogou esa baza do Plan para a Investigación Agraria en Galicia, para con iso tratar de tirar algunha conclusión sobre este tipo de investigación xa no 92.

No 1973 o Plan contou con 16 titulados superiores, 11 titulados de grao medio, 19 auxiliares técnicos e 9 administrativos, ó deixar, de algun xeito, fora do Proxecto do Banco Mundial os 4 titulados superiores, o titulado de grao medio e os 4 auxiliares técnicos de esta especialidade, así como ós 7 auxiliares técnicos e os dous administrativos de outras fincas. Aínda que quedaban descolgados, as autoridades administrativas daquel tempo trataban de contar con eles e facían esforzos para colocar as súas necesidades nas previsións que se facían polos expertos do “consulting” do Banco Mundial. Para a nosa análise marxinaremos numericamente estes especialistas, tal como fixo o “consulting” extranxeiro, pero non esquezamos que eles existiron e existen, que traballaron e traballan, e que cumpriron, os que ficaron, cunha etapa investigadora na nosa Comunidade “contra vento e marea”, podíamos dicir.

Contando con aquel grupo inicial de 55 persoas, os expertos engadiron un cadro de necesidades e previsións ata 1980 (cadro 1).

**Cadro 1. Necesidades de novo persoal investigador ata 1980.
Previsión do plan de investigación agraria para Galicia de 1973.**

	1973	1974	1975	1980	TOTAL
Titulados Superiores	17	12	10	14	53
Titulados de grao medio	21	31	28	12	92
Auxiliares técnicos	4	8	12	12	46
Administrativos	3	6	4	—	13

As previsións (necesidades) dábannos que en 1980 teríamos 69 titulados superiores investigando en Galicia (16 máis 53; 103 titulados de grao medio (92 máis 11); 65 auxiliares técnicos (46 máis 19); e 22 administrativos (13 máis 9).

No 1977 e anos seguintes (cadro 2) o número de titulados superiores pasa de 31 a 22: A cota de 31 non se chegou a superar nunca, nin se chegaron a alcanza-las previsións de 1980, e este dato obríganos a face-la análise dunha figura que estaba prevista no plan, pero de outro xeito: a do Becario.

Cadro 2. Persoal de investigación agraria en Galicia (1977-1989)

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	84/85	86/87	1988	1989
TS	31	19	25	27	25	27	26	26	23	18	22
TGM	13	11	11	11	11	11	11	8	13	11	10
ADM	13	18	11	12	11	11	10	8	9	6	7
ALB	3	7	8	6	9	9	6	3	5	5	5
CAP	14	10	15	14	8	7	4	4	2	5	5
OAG	51	46	54	50	59	56	60	59	63	61	57
BEC	3	3	3	2	2	2	5	17	22	15	17

(TS: titulado superior; TGN: titulado grao medio; ADM: administrativo; ALB: auxiliar laboratorio; CAP: capataz; OAG: obreiro agrícola; BEC: becario).

No Plan de 1973 a figura do becario contemplábase coma un titulado que tras unha preparación no Centro en Galicia, e unha saída ó extranxeiro onde podía obter algún título ou grao, retornaba ó centro para se integrar no equipo investigador. Des-te xeito pretendíase cubrir con xente preparada e especializada as necesidades pre-

vistas. O tempo global de preparación do becario non debería supera-los catro anos. Por término medio, naqueles anos, a preparación do becario foi de tres anos. Un dos esforzos económicos máis grandes foi o da preparación destes becarios. A súa educación foi custeada co mesmo crédito internacional que custeou os edificios, os laboratorios e o equipamento de investigación... un crédito que non se rematará de pagar ata final de século. Se vemos o cadro 2 notaremos que esta figura increméntase notablemente a partir do 1984/85. Pero sen solución de continuidade no equipo investigador, xa que rematada a súa formación, concluído o seu grao, ou ben ten que seguir, mal pagado, como “becario”, ou ter que depender de contratos anuais en precario, co que ó fin remata por ir a outros eidos do mundo profesional ou laboral, non aproveitando toda a formación investigadora nel xerada.

A substitución ou ampliación de titulados superiores e de grao medio (este último colectivo mantense ó longo do tempo bastante estable en torno ó número inicial de profesionais) estables por seren funcionarios ou inestables por seren contratados, vai-se facendo con becarios. Nun momento dado, ó final da década dos 80 algúns destes becarios pasan un exame e son confirmados como funcionarios interinos (alguns administrativos seguen este mesmo camiño). Parece unha situación máis estable para os equipos de investigación, que lles permite contar con 20 a 25 titulados superiores, e en torno á ducia dos de grao medio. Desgraciadamente, entrada a decada dos 90, estes funcionarios interinos deben de se volver examinar, non se sabendo aínda se ficarán nos seus postos investigadores ou cubrirán outras vacantes no caso de aprobaren. Se contabilizamos conxuntamente titulados superiores e de grao medio e becarios, o grupo de investigadores mantense ó arredor de 45 persoas, moi lonxe das 172 previstas no plan do 73. O grupo de administrativos medrou ata 1978, descendendo notablemente ó longo dos seguintes anos. Deberase, tamen, contar conxuntamente ós auxiliares de laboratorio, capataces e obreiros agrícolas para asimilalos ó grupo denominado no Plan de “Auxiliares Técnicos”. Grupo que se ve desprazado máis cara ó operario agrícola que ó de capataz ou ó de auxiliar de laboratorio. Parece que o grupo contempla as previsións do Plan do 73 no seu conxunto, pero separadamente vemos unha diminución do número de capataces moi importante, e que os auxiliares de laboratorio non chegan ós que as instalacións e proxectos necesitan (cadro 3).

Cadro 3. Investigadores, Administrativos e Auxiliares técnicos na investigación agraria en Galicia.

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	84/85	86/87	1988	1989
Investig.	47	33	39	40	38	40	42	51	58	44	49
Administ.	13	18	11	12	11	11	10	8	9	6	7
Aux. téc.	68	63	77	70	76	72	70	66	70	71	77

3. A investigación

Ninguén pode dubidar que o esforzo, as máis das veces voluntarista, destes equi-

pos de traballo finou en conclusións que beneficiaron ó campo galego. Observemos as memorias e as súas publicacións, e veremos que as praderías e o leite en Galicia debenlle moito ós investigadores e ó seu traballo dende aquel mítico 1973. Pero demos outra reviravolta na espiral, e insistamos na necesidade que ten este país agrario que é Galicia de mirar ó espello da investigación para recibir unha resposta ós seus problemas. ¿Quen será tan tolo que, se ten un fato, aínda que cativo, de expertos, deixe de consultalo diante dun problema? Aínda así, parece que de algún xeito, pódese acadar ese nivel de tolemia, xa que levándose adiante determinadas liñas de investigación nos centros agrarios, acabouse por demandar de determinados “consultings” solucións a temas expresados nesas liñas, e posiblemente con menor experiencia nos temas tratados que a dos grupos de traballo dos centros. Así nos atopamos que ó longo da última década encargáronse traballos de investigación a entidades privadas sobre “Comercialización da carne”, “Comercialización da horta e viño do Salnés”, “Comercialización do Queixo”, “Plan do leite”, “Feiras e mercados en Galicia”, etc. Os investigadores agrarios detectan rapidamente que se están a facer estes traballos, e mesmo notan como ideas súas son levadas adiante por alleos, coa conseguinte frustración pola impotencia.

4. Conclusión

En 1992 debemos tirar unha conclusión da historia narrada. En primeiro lugar, que aínda se está a tempo, que aínda queda material humano en Galicia para que, con un Plan similar ó do 73, pero axeitado á nosa realidade, coa experiencia do antigo, poidamos ergue-lo que parece a caída dun area fundamental como é a investigación agraria. En segundo lugar que ante o reto da sociedade europea, sempre estaremos mellor respaldados cunha sólida comunidade científica.

Bibliografía

CRIDA01, *Plan General del Centro Regional de Investigación y Desarrollo Agrario de la División Primera*, CRIDA01, Apartado 10, A Coruña.

CRIDA01, *Memorias anuales del INIA (CRIDA01)*, anos 1973 ó 1989, CIAM, Apartado 10, A Coruña.

SUMMARY This article recapitulates upon the Institutions that carry out Agricultural Research in Galicia, part of the 1973 CRIDA plan, and their integration into the INIA, elaborating research projects on farming in rainy climates, which requires making great effort in terms of man power and supplies. However, since 1977, the number of specialists dedicated to agricultural research in the INIA has been decreasing at alarming rates. It is by means of scholarships, not by permanent contracts to researchers that an inexpensive, but undervalued labour force, is maintained. Even though this implies setting up less-stable programs, far from meeting the expectations discussed in 1973, with 172 researchers, compared to 45 at present. As the state-funded research programs deteriorate, the public administration of the Xunta contracts research projects from private “consultings”, thereby externalizing the investigation and elaboration of programs that previously existed in the very INIA. This article concludes by stressing the need to recover the immense possibilities of public agricultural research by means of an adequate plan of investigation.